

(rad po pozivu)

**ORGANIZACIJA INSTITUCIJA U OBLASTI INFRASTRUKTURE
KVALITETA U SKLADU SA NOVIM ZAKONODAVSTVOM U SCG**

**ORGANIZATION OF THE INSTITUTIONS IN THE FIELD OF QUALITY
INFRASTRUCTURE IN ACCORDANCE WITH THE NEW LEGISLATION IN
SCG**

dr Ratko Uzunović¹⁾

Rezime: Reorganizacija institucija u oblasti infrastrukture kvaliteta u Srbiji i Crnoj Gori ima osnovni cilj da podrži plasman naše robe na međunarodno tržište, uz niže troškove sertifikacije i uzajamno priznavanje sertifikata. Novi zakoni u SCG u ovoj oblasti, pripremljeni uz pomoć projekta EU/EAR «SCG-kvalitet», kao i nova organizacija ovih institucija u skladu sa međunarodnim pravilima i standardima treba da doprinesu postizanju ovog cilja.

Ključne reči: zakonodavstvo, organizacija, infrastruktura kvaliteta.

Summary: Reorganization of the institutions in the field of quality infrastructure in Serbia and Montenegro has the main aim to support placing of our goods on the international market, with lower costs of certification and mutual recognition of certificates. The new legislation in the SCG in this field, prepared by the assistance of the EU/EAR project «SCG-Quality», as well as the new organization of these institutions in accordance with international rules and standards shall support achieving of this aim.

Key words: legislation, organization, quality infrastructure.

**1. ZAKONI ZA INFRASTRUKTURU
KVALITETA U SCG**

Donošenje zakonskih propisa u oblasti infrastrukture kvaliteta, a takođe organizovanje odgovarajućih institucija koje će delovati u skladu sa evropskim principima, svakako je prvi i najvažniji zadatak koji mora da učini Srbija i Crna Gora u cilju brže tranzicije privrede i uspešnijeg plasman naših proizvoda na evropskom tržištu. Ove institucije u narednom periodu treba da pruže neophodne usluge i informacije izvoznicima (direktive EU, EN – standardi, zakonski i podzakonski propisi,...), koji će biti zainteresovani i da upravljaju ovim institucijama. Taj posao se mora uraditi znatno pre stupanja države u članstvo EU, jer svaki izvoznik, bez obzira iz koje države dolazi, mora poznavati i primeniti pravila koja važe na tržištu EU.

Uslov za punopravno članstvo zemlje u EU je da institucije u oblasti infrastrukture kvaliteta budu članice odgovarajućih evropskih asocijacija u ovim oblastima. To zahteva da ove institucije budu organizovane u skladu sa harmonizovanim

zakonodavstvom u ovim oblastima, prema odgovarajućim pravilima i međunarodnim standardima.

Skupština državne zajednice Srbija i Crna Gora je, na predlog Ministarstva za unutrašnje ekonomske odnose SCG, zahvaljujući pomoći eksperata na projektu «SCG-kvalitet», usvojila 22. oktobra 2005. godine četiri ključna zakona u oblasti infrastrukture kvaliteta:

- Zakon o standardizaciji
- Zakon o akreditaciji
- Zakon o metrologiji
- Zakon o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti proizvoda s propisanim zahtevima

Institut za standardizaciju Srbije i Crne Gore (ISSCG) i Akreditaciono telo Srbije i Crne Gore (ATSCG) su ključne infrastrukturne institucije koje moraju biti uspešno reorganizovane, dok Organizacija za metrologiju i nadležno ministarstvo (ministarstva) za donošenje tehničkih propisa za proizvode i definisanje postupaka ocenjivanja usaglašenosti proizvoda sa propisanim zahtevima treba da budu opremljeni i obučeni u narednih nekoliko godina kako bi uspešno

1) Dr Ratko Uzunović, dipl.inž., VIBEX systems, Beograd, lokalni ekspert DTI/EAR na projektu «SCG-Quality», e-mail: uzunovic@eunet.yu, tel./fax: 011/380 90 39.

sprovodili procese tehničke harmonizacije u skladu sa zakonodavstvom EU.

2. ORGANIZACIONA STRUKTURA INSTITUCIJA

U novim zakonima Srbije i Crne Gore za infrastrukturu kvaliteta posebna pažnja je posvećena organizaciji ISSCG i ATSCG, što će još detaljnije biti uređeno u podzakonskim aktima (uredbama o osnivanju) i statutima ovih institucija. Bitni principi evropskog tehničkog zakonodavstva, primenjeni u usvojenim zakonima, su

- ISSCG i ATSCG se organizuju kao samostalne neprofitne organizacije.
- Institucijama upravljaju zainteresovane strane, pri čemu u organima većinu čine predstavnici privrede, naučnih i stručnih asocijacija, udruženja potrošača i dr., a ne države.
- Finansiranje delatnosti institucija se obavlja na osnovu usvojenih dugoročnih i godišnjih planova i programa, iz budžeta i od usluga na tržištu.
- Država obezbeđuje prostorije potrebne za rad institucija, materijalna sredstva i opremu.
- Država obezbeđuje sredstva za članarine u odgovarajućim evropskim i međunarodnim asocijacijama.
- Uredbama o osnivanju ovih institucija, koje donosi Savet ministara (rok kraj aprila 2006.), uređuje se način formiranja organa, njihov rad i način odlučivanja, a njihovim statutima (koje usvajaju organi upravljanja) se preciznije definiše organizacija, pravila rada i druga pitanja u skladu sa sopstvenim iskustvima i evropskim pravilima ili standardima.
- Savet ministara imenuje vršioce dužnosti direktora ovih institucija (rok kraj aprila 2006.), koji imaju obavezu da u roku od tri meseca od dana donošenja akata o osnivanju, treba da pozovu zainteresovane strane, obezbede konstituisanje organa, usvajanje statuta i drugih dokumenata neophodnih za njihov rad i funkcionisanje.

Osnovni kriterijumi za detaljniju razradu organizacione strukture, upravljanje, propisivanje pravila i načina rada, u skladu sa zakonom i uz naglašavanje u aktima o osnivanju su: za ISSCG uslovi za članstvo u evropskim organizacijama za standardizaciju CEN/CENELEC, a za ATSCG međunarodni standard ISO/IEC 17011 «Ocenjivanje usaglašenosti – Opšti zahtevi za akreditaciona tela koja akredituju tela za ocenjivanje usaglašenosti».

3. USLOVI ZA ČLANSTVO ISSCG U CEN/CENELEC

Za punopravno članstvo u evropskim organizacijama za standardizaciju - CEN/CENELEC, treba ISSCG da ispuni sledećih devet uslova:

1. **«Evropa sporazum»** – koji mora biti potpisan /5/, ili ekvivalentan sporazum između EU i zemlje kandidata u kome će se precizno navesti tranzicioni period za pristupanje EU.
2. **Usklađivanje zakonodavnog sistema sa zakonodavnim sistemom EU** – predstavlja proces u kome mora da se postigne i primeni u potpunosti dobrovoljna standardizacija i da se ukloni, gde god je to moguće, prethodno tehničko zakonodavstvo koje je u suprotnosti sa evropskim EN - standardima, odnosno da se potpuno sprovedu pravila CEN-a, ili da se zahteva odstupanje tako da se ostvari usklađivanje osnovnih delova tehničkog zakonodavstva sa direktivama EU.
3. **Status podnosioca zahteva** – u kome se dokazuje da je organizacija - kandidat u svojoj zemlji priznato zvanično telo za standarde koje je merodavno za sve CEN/CENELEC oblasti (što obuhvata sve privredne grane, izuzev onih koje pokriva Evropski institut za telekomunikacione standarde (ETSI). Zakonski propisi koji se primenjuju na nacionalno telo za standarde moraju da budu potpuno u skladu sa načinom organizacije dobrovoljne standardizacije, kao što to već regulišu CEN (CENELEC), tj. da se potpuno primenjuje EC direktiva 98/34 koja se odnosi na aktivnosti standardizacije.
4. **Članarina** – radi nezavisnosti i korektnog odnosa između članova CEN-a, kandidati treba da plaćaju nacionalne članarine kada budu primljeni za nacionalne članove CEN-a. Odgovarajući iznos članarine se plaća od prvog januara posle pristupanja u punopravno članstvo.
5. **Nacionalni konsenzus** – podrazumeva prenošenje nacionalnog gledišta o tehničkim pitanjima, kao i o drugim formalnim stvarima (glasanje, ispitivanje, itd), kao i nacionalnu saglasnost (podrška u preko 2000 formalnih procesa godišnje, što zahteva sredstva, stručnost i iskustvo na nacionalnom nivou, uz učešće stručnjaka u tehničkim komitetima i radnim grupama - TC/SC/WG, u pogledu broja eksperata, rokova i kvaliteta).
6. **Telekomunikacije i IT infrastruktura** - formalno učešće u članstvu CEN-a zahteva da organizacija - kandidat poseduje operativnu IT infrastrukturu koja omogućava da efikasno

- savlada veliki obim podataka i dokumenata za komunikaciju u okviru CEN - sistema.
7. **Primena evropskih standarda** – je uslov koji mora ispuniti kandidat za punopravno članstvo, pri čemu treba da obezbedi preuzimanje 80% EN standarda pre prijema. Takođe, mora da predloži prihvatljiv plan u pogledu primene preostalih i povlačenja protivrečnih dokumenata.
 8. **Informisanje i postupak mirovanja** - u skladu sa postojećim pravilima CEN-a, kandidat ima obavezu da učestvuje u postupku obaveštavanja o svojoj nacionalnoj aktivnosti, što uključuje »mirovanje« celokupne nacionalne aktivnosti u oblastima usaglašenih evropskih aktivnosti. Takođe, kandidat treba da obezbedi dokaze o odgovarajućim pravilima svoje unutrašnje organizacije.
 9. **Autorska prava i korišćenje prava u pogledu EN standarda** – obavezuju kandidata da pruži dokaze da politika CEN/CENELEC o autorskim pravima i pravima korišćenja, koja se navode u Sporazumu o korišćenju i Memorandumu CEN/CENELEC »Politika distribucije i prodaja publikacija CEN/CENELEC u svim oblicima« potpisanom 11.12. 1996., može biti ispravno sprovedena u njegovoj zemlji, imajući u vidu važeće (ili planirano) nacionalno zakonodavstvo o zaštiti prava intelektualne svojine.

4. ZAHTEVI ISO/IEC 17011

Zakon o akreditaciji, koji je pripremila Ministarstva za unutrašnje ekonomske odnose SCG, daje mogućnost da se u Uredbi (aktu) o osnivanje i statutu ATSCG u potpunosti primene zahtevi međunarodnog standarda ISO/IEC 17011, koji predstavlja ključni uslov za članstvo u evropskoj asocijaciji akreditacionih tela EA (European Cooperation for Accreditation). Organizacija ATSCG treba da obezbedi kompetentnost, nepristrasnost i nezavisnost pri donošenju akata o akreditaciji, što predstavlja uslov za međunarodno priznavanje sertifikata koje izdaju akreditovana sertifikaciona tela od strane ATSCG.

Najvažniji zahtevi ISO/IEC 17011 koji se odnose na organizaciju, strukturu, nepristrasnost, poverljivost, finansiranje i poslove akreditacije, definisani su u tački 4. navedenog standarda i u potpunosti moraju biti ispunjeni. Tačka 4.2.1 zahteva da struktura AT bude takva da uliva poverenje u njegove akreditacije.

Što se tiče nepristrasnosti, kao jednog od ključnih zahteva ISO/IEC 17011, tačka 4.3.1 navodi da se akreditaciono telo (AT) mora organizovati i delovati tako da zaštiti objektivnost i

nepriistrasnost. U tački 4.3.2 se zahteva da AT, radi zaštite nepristrasnosti i očuvanja politike funkcionisanja svog akreditacionog sistema, mora imati dokumentovanu i primenjenu strukturu koja će omogućiti efikasno učešće zainteresovanih strana, uz ravnomernu zastupljenost – tako da ni jedna nema nadmoć. Ovo se posebno odnosi na Upravni odbor koji je predviđen Zakonom o akreditaciji /2/.

Izbor članova Saveta za akreditaciju kao kolegijalnog organa, prema zahtevu u tački 4.3.5 standarda ISO/IEC 17011, mora obezbediti da svaka odluka o akreditaciji bude doneta od strane kompetentnih osoba ili komiteta (komisija) koje moraju biti različite od onih koje su izvršile ocenjivanje.

Tačka 4.2.5 zahteva da u AT mora biti identifikovano (definisano) najviše rukovodstvo (u skladu sa /2/ to je Savet za akreditaciju) koje ima sveukupna ovlašćenja i odgovornost za sledeće aktivnosti:

- a) uspostavljanje politike delovanja AT;
- b) nadzor nad sprovođenjem politike i postupaka akreditacije;
- c) nadzor nad radom AT;
- d) donošenje odluka o akreditaciji;
- e) ugovorni aranžmani;
- f) prenošenje ovlašćenja na komisije ili pojedince, kao što je predviđeno, da u njegovo ime obavljaju utvrđene poslove.

Akreditaciono telo mora, u skladu sa tačkom 4.2.7 standarda ISO/IEC 17011, imati zvanična pravila za imenovanja, ovlašćenja i rad komisija (odbora) koji su odgovorni za svoja područja rada, a takođe mora u skladu sa tačkom 4.2.7 identifikovati strane koje u njemu učestvuju, odnosno prema tački 4.2.8 mora dokumentovati svoju celokupnu strukturu sa pokazanim ovlašćenjima i odgovornostima. Svi ovi detalji mogu biti sadržani u statutu, pravilima akreditacije ili Poslovniku kvaliteta AT.

Organi upravljanja akreditacionog tela, kao i država koja ga osniva radi potreba privrede, pre svega su zainteresovani za pouzdanost akreditacije, za transparentnost kriterijuma akreditacije, za priznavanje sertifikata akreditovanih domaćih sertifikacionih tela na međunarodnom tržištu, a posebno da troškovi takve sertifikacije koje plaća privreda budu što niži.

5. ZAKLJUČAK

Izgradnja nove infrastrukture kvaliteta SCG je ekonomski interes privrede obe države članice Državne zajednice – i Srbije i Crne Gore. Interes Srbije i Crne Gore je da se ovaj najznačajniji reformski korak obavi: zajedničkim snagama, brzo, uz učešće svih zainteresovanih strana, sa što

manje troškova i uz pomoć međunarodne zajednice.

Ostvarenje težnji naše zemlje ka čvršćoj integraciji u međunarodnu zajednicu, plasman proizvoda naše privrede na međunarodnom tržištu, posebno zaključenje sa Evropskom unijom «Sporazuma o stabilizaciji i asocijaciji» i učlanjenje u Svetsku trgovinsku organizaciju, postavlja kao bitan uslov harmonizaciju domaćih propisa u oblasti standardizacije i akreditacije sa propisima Evropske unije i Svetske trgovinske organizacije.

Novi zakoni u oblasti infrastrukture kvaliteta, ukoliko se od strane Saveta ministara donesu odgovarajuće uredbe u skladu sa navedenim evropskim principima i međunarodnim standardima, pod uslovom da se postave kompetentni vršioци dužnosti direktora ISSCG i ATSCG, a zatim formiraju organi upravljanja u kojima su većinski zastupljene zainteresovane strane van državne uprave, mogu biti od neprocenjive koristi za našu privredu.

Država svoju značajnu ulogu u ovim tranzicionim procesima treba da realizuje kroz stvaranje uslova za rad i funkcionisanje infrastrukturnih institucija u skladu sa usvojenim zakonima i navedenim pravilima, a takođe da finansira programe od opšteg interesa - u skladu sa usvojenim planovima. Na taj način ove institucije u narednih nekoliko godina treba da budu pod budnom pažnjom i brigom države, što će vrlo brzo vratiti uložena sredstva iz budžeta kroz značajne finansijske efekte. Istovremeno, u narednih nekoliko godina značajno će se smanjivati neophodna sredstva budžeta kojima se podržavaju programi ovih institucija. Ovakav pristup je veliki napredak u odnosu na prethodno stanje gde su ove institucije u potpunosti bile finansirane iz budžeta i u priličnoj meri birokratizovane, bez odgovornosti

i unapred definisanih obaveza u pogledu podrške privredi i uz neznatne finansijske doprinose budžetu.

LITERATURA

- [1] Zakon o standardizaciji, "Službeni list Srbije i Crne Gore", br. 44/2005, od 22.10.2005.
- [2] Zakon o akreditaciji, "Službeni list Srbije i Crne Gore", br. 44/2005, od 22.10.2005.
- [3] Zakon o metrologiji, "Službeni list Srbije i Crne Gore", br. 44/2005, od 22.10.2005.
- [4] Zakon o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti proizvoda s propisanim zahtevima, "Službeni list Srbije i Crne Gore", br. 44/2005, od 22.10.2005.
- [5] T. L. Nielsen, B. Jakšić, R. Uzunović, D. Dimitrijević.: Englesko - srpski rečnik termina u evropskim direktivama Novog pristupa i Globalnog pristupa, sa tumačenjem pojmova, «SCG-Quality» - DTI i Ministarstvo za unutrašnje ekonomske odnose SCG, Beograd, 2006.
- [6] Uputstvo za primenu direktiva zasnovanih na Novom pristupu i na Globalnom pristupu, Evropska komisija 2000, urednik R. Uzunović, redaktori prevoda na srpski jezik R. Uzunović, B. Jakšić, D. Dimitrijević, prevod O. Ristanović, «SCG-Quality» - DTI i Ministarstvo za unutrašnje ekonomske odnose SCG, Beograd, 2006.
- [7] R. Uzunović, Novi zakoni u SCG za infrastrukturu kvaliteta, VIII nuačno – stručni skup «Sistem kvaliteta – uslov za uspešno poslovanje i konkurentnost», AQS – Asocijacija za kvalitet i standardizaciju Srbije, Kruševac, 01-02.12.2005.